

Marijan Sivrić, Oporuke kancelarije stonskog kneza od sredine 15. stoljeća do 1808. godine, Državni arhiv u Dubrovniku, Dubrovnik 2002, 260 str.

Stonske oporuke čine seriju fonda stonske kancelarije: *Testamenta Stagni*. Stara je oznaka te serije bila *DAD, 72.2, T. St.*, dok je nova *DAD, Sig. 68, ser. 6, T. St.* Ukupno je sačuvano dvanaest kodeksa oporuka nastalih u Kancelariji stonskog kneza. Oporuke iz tih dvanaest kodeksa, zajedno s još šezdeset oporuka izvan njih, dosežu brojku od 1203 sačuvane oporuke. Najstarija je iz 1447, a najmlađa iz 1811. godine. Fond stonske kancelarije se do dvadesetog stoljeća čuvao u Stonu. Od razdoblja između Prvog i Drugog svjetskog rata, pa do 1954. godine, fond je bio smješten u prizemlju Kneževa dvora u Dubrovniku. Ondje je mnogo gradiva, među kojim i neke oporuke, zbog dugotrajne izloženosti vlazi uzrokovane propuštanjem vode iz gornjih prostora, oštećeno i propalo. Izradom analitičkog inventara oporuka stonske kancelarije, autor ove knjige pobrinuo se da se velik dio dragocjenih podataka sadržanih u kodeksima oporuka Kancelarije stonskog kneza trajno sačuva za budućnost.

Autor u objašnjavanju pristupa stvaranju knjige ističe analitički inventar kao najbitniji dio knjige. Sam analitički inventar oporuka Kancelarije stonskog kneza prati slijed i sadržaj svakog pojedinog kodeksa, tako da se oporuke navode onim redom kojim su navedene u kodeksima. Inventar ima pet rubrika: broj kodeksa i tekući redni broj oporuke unutar pojedinog kodeksa u analitičkom inventaru; prezime, ime, očevo ime, srodstvo, zanimanje oporučitelja; mjesto rođenja, stanovanja i smrti oporučitelja; datum proglašenja i nastanka oporuke; signatura, tj. broj kodeksa i broj stranica koje ta oporuka zauzima u kodeksu. Kao dopuna inventaru služi abecedno kazalo oporuka podijeljeno u dva dijela. Oporuke su u prvom dijelu poredane po obiteljskim imenima oporučitelja, a u drugom dijelu, koji čine oporuke oporučitelja kojima nije navedeno obiteljsko ime, po osobnom ili očevom imenu ili po nekim drugim srodničkim odnosima. Premda se ovo abecedno kazalo, budući da sadržajno ne donosi nikakve nove podatke u odnosu na analitički inventar, može učiniti zbunjujućim i suvišnim, ono ipak olakšava snalaženje u mnogobrojnim prezimenima oporučitelja koja se pojavljuju u 1203 oporuke.

Iako sam autor relativizira važnost uvodne studije, označujući ju kao manje bitan dio ove knjige, ona ipak, obrazlažući povijesni kontekst i osvrćući se na niz činjenica, zauzima najviše prostora. Studija je podijeljena na deset većih i tridesetak manjih cjelina, što uvelike doprinosi preglednosti i razumljivosti njenog sadržaja. Autorov smisao za kompoziciju najbolje se očituje u tome, što je na stotinjak stranica teksta uspio povezano iznijeti mnoštvo raznolikih podataka. Pregled će se sadržaja obrađenog u uvodnoj studiji najbolje dobiti, ako se nabroje naslovi većih cjelina: *Prošlost Stona i poluotoka Pelješca; Gospodarski značaj Stona; Ustroj stonske knežije i nositelji vlasti; Pisarska služba – kancelari državne i lokalnih kancelara i središnjih ureda republike; Kancelarija stonskog kneza i njezino djelovanje od osnutka do 1808. godine; O testamentu; Tradicija oporuke na prostoru Dubrovačke republike; Oporuke stonske kancelarije; Pregled knjiga stonskih oporuka.*

Najveća je vrijednost uvodne studije u tome, što čitatelj dobiva niz podataka usko vezanih uz oporuke i što ga se opisom društvenih i gospodarskih prilika, opisom rada raznih službenika, osvrtom na niz toponima i ustanova, a najviše citiranjem tekstova oporuka i drugih isprava, pisanih većinom na talijanskom, ali i na latinskom i hrvatskom jeziku, potpuno uvodi u svijet dubrovačkog srednjovjekovlja.

Premda knjiga ima podosta sitnijih tiskarskih grešaka, a na više su mjesta riječi u tablici ili tekstu bez razloga podebljane ili nepodebljane, ipak one ne umanjuju njezin značaj, kako za arhiviste, tako i za stručnjake mnogih drugih područja, koji će, ako i ne pronađu sve podatke koji ih zanimaju, svakako postati zainteresirani za bogatstvo sadržaja oporuka Kancelarije stonskog kneza.